

Pospíšil, Ivo

Tvořivost, recepcce a silueta Dionýze Ďurišina

Slavica litteraria. 2009, vol. 12, iss. 1, pp. 170-171

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103481>

Access Date: 25. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

k prolnutí novoromantismu, dekorativního historismu a realismu s naturalismem a počátky dekadence (B. Prus, H. Sienkiewicz), v italské literatuře ukázala na posun od novoromantismu k dekadenci (G. d'Annunzio) a obecně modernistické, resp. secesní tíhnutí k orientálnímu ornamentálnímu.

Jistě by se našly ediční a editorské nedostatky, ale vcelku je tento spíše čtenářský výbor z Lesji Ukrajinky úspěšný v tom, jak

v zhuštěné podobě dokáže přiblížit klíčovou ukrajinskou autorku ukrajinskému čtenáři a ukrajiništům. Myslím, že v procesu ukrajinizace Ukrajiny není třeba nic modernizovat a domýšlet: ty hodnoty, které sama poskytuje zejména v období od moderny jsou na evropské úrovni, kam se ukrajinská literatura dostává jinými cestami a ovšem z různých důvodů obtížněji než literatura ruská.

Ivo Pospíšil

TVOŘIVOST, RECEPCE A SILUETA DIONÝZE ĎURIŠINA

Tvorivost' literárnej recepcie/Az irodalmi recepció kreativitám, zostavili/szerkesztette Judit Görözdí, Gabriela Magová, Ústav svetovej literatúry – Veda, Bratislava 2008.

S finančním příspěvním Společnosti autorů vědecké a odborné literatury a Kulturního institutu Maďarské republiky vychází svazek, který dokumentuje dvě věci: jednak jako spodní proud pokračuje tradice bádání D. Ďurišina a jeho týmu – jednak to je bez Ďurišina a v podstatě bez jeho týmu, tedy poněkud jinak – a vznikají nová metodologická a osobní propojení. Lze tento svazek, uvedený zbytečně ideologizovanou a dojmovou předmluvou mého, dnes již zvěčnělého přítele, ředitele Ústavu světové literatury, bulharisty Jány Košky, chápat na jedné straně jako labutí píseň autentické Ďurišiny koncepce, na druhé straně jako jakési nové pokračování, jež bude mít řadu příznivců, ale také své kritiky? Spolupráci slovensko-maďarskou lze jen uvítat, jen si nejsem jist, zda je v tomto případě zcela organická, nakolik je tu funkční a nakolik jen pragmatická nebo vyjadřující nějaké mimoliterárněvědné souvislosti: spojitost maďarských badatelů s Ďurišinovým způsobem bádání a slovenskými tradicemi – soudě podle jejich příspěvků – mi není zcela jasná. Jako v jistém smyslu pamětník vím, že dnešní koryfejeové byli kdysi také začínajícími badateli, kteří se potom etablovali a většina nebyla s Ďurišinem metodologicky nijak spojena, spíše představovala zcela jinou linii, něco mezi Nitranským týmem a praktickým pojednáním o přijetí nebo přijímání cizích literatur, tedy výzkumů v podstatě statisticko-sociologických. V tom možná byl jejich jediný, byť poněkud odtažitý

styčný bod s Ďurišinem – tedy absence poetologie. Na to jsem Ďurišina vícekrát upozornil a jednou písemně a on dal tento článek publikovat (Pospíšil, I.: Sedmero úskalí a inspirací. Slovenská literatúra, 1993, 4, s. 292–295), i když s ním vůbec nesouhlasil – byl to vědecký gentleman a taky věděl, že s kritikou roste i kritizovaný. Tyto posuny dokládají jak Ján Koška, jenž na Ďurišiny výzkumy pohlížel, jak vím, se značnou skepsí, ostatně i jeho práce jsou poněkud jiného druhu, tak další příspěvatelé. Především je patrné, že i když se snaží o nové polohy, většina vychází z materiálu konkrétní národní literatury: Vajdová z rumunské, József Szili z recepce angloamerické modernity v Maďarsku (zde mám pochybnosti, zda to lze takto široce formulovat, i když T. S. Eliot a Ezra Pound jsou jakoby rozkročení přes Atlantik, jinak jsou však moderna britská a americká značně odlišná a odlišná by měla být i jejich maďarská recepce), Róbert Gáfrík zase studuje vliv indické filozofie na dílo Jána Maliarika a Marcela Mikulová srovnává slovenskou Němcovou Terézii Vansovou s jejím vzorem a koncepcí pozdního biedermeieru, opírajíc se o některé ne vždy dobré, byť přiblíženými stále opakované české studie. Další stati jsou už trochu o něčem jiném, týkají se uměleckého překladu, jenž s recepcí sice souvisí, ale nikoli jako izolovaná entita. Vyniká tu koncepční práce Márii Kusé, i když jde o přehledovou stať. Jen se mi nezdá vytváření jakýchkoli vlastních umělých vědeckých škol, když zatím vždy nejde ještě o skutečné vědce. Zejména si nejsem jist uváděním akvizic z neexistující Filologické fakulty UMB v Banské Bystrici, kterou si sami akademici za vnější asistence zlikvidovali: tam asi žádná vědecká

centrum už nevznikne. Prvním krokem těchto učenců a jejich spolupracovníků by tedy měla být náprava tohoto kroku.

Další badatelé v dalším oddílu mapují vývoj literární vědy na Slovensku a v Maďarsku, potažmo ve střední Evropě s využitím módního projektu komentovaného v tomto svazku v česko-slovenském bloku (Neubauer, John, Cornis-Pope, Marcel, eds, 2004-2007: *History of the Literary Cultures of East-Central Europe: Junctures and Disjunctures in the 19th and 20th Centuries*, sv. 1–3, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins). Z těchto statí jsou v podstatě všechny dobré, zejména práce A. Bžocha o psychoanalýze v slovenské literární vědě: našel ji tam, i když jen stopově - podrobněji o celém komplexu pojednal v knize (Adam Bžoch: *Psychoanalýza na periférii. K dejinám psychoanalýzy na Slovensku*. Kaligram, Bratislava 2007). Mám připomínky k statí Magdolny Baloghové o socialistickém realismu; chtělo by to hlubší ponor a historickou konkrétnost, naopak studie Frankova správně ukazuje na jiné zdroje meziliterárnosti, ale právě tím ještě silněji dokládá, jak se všichni od původního Ďurišina vzdalují. Jistě by nemělo nyní smyslu bojovat o Ďurišina (nebyl ostatně jediný, kdo měl zásluhy, ale právě jeho zásluhy byly obrovské a na území Československa se mu v jeho době nikdo nevyrovnal a ani dnes by neměl konkurenta) nebo apodikticky ukazovat na podnětné nebo méně podnětné stránky činnosti jeho týmu: avšak již to, že vznikají takové sborníky, ukazuje na jeho podnětnost v různých směrech.

Ďurišin položil základy, které nerostly z ničeho: byly zde podněty ruské komparatistické školy, neboť slovanský svět – ať je to komukoli příjemné či nepřijemné – poskytl v minulosti i poskytuje i dnes řadu podnětů literárněvědné metodologii – potom jistě české školy vyrostlé z velkých Rusů personifikované J. Polívkou, F. Wollmanem a jeho slovinským učitelem M. Murkem – od toho se nelze odstříhnout. Postupy jiných českých komparatistů anglosaské nebo románské orientace byly metodologicky eklektické, i když personalisticky přínosné - nedá se na ně v rovině metodologie a terminologie bohužel výrazněji navazovat. Kdo bude na Ďurišina navazovat a kdo je jeho legitimním pokračovatelem ukáže budoucnost a to se pozná, to se nedá nijak nadekretovat: v každém případě pluralitní navazování a výklad nemohou škodit a naopak by mohly přinést nové podněty. Zatím je tento sborník spíše zájmovým sdružením badatelů, kteří spolu souviseli a souvisejí spíše jinak než metodologicky a kteří se pokoušejí jistě v pozitivním, tedy kreativním smyslu, znovu přehlédnout a revidovat Ďurišinovo vědecké dědictví jeho disperzí, zatím ale nikoli zásadním zhodnocením a ukázkám jiné nebo podobné cesty – obdobně se myslím svého času někteří vyrovnávali s dědictvím Popovičovým. V tom je jistě každý svoboden a sluší se tu jen připomenout Kollárova slova o tom, kdo je této svobody hoděn. Otevřeně tedy zůstávají jen odpovědi na dvě známé ruské otázky: kdo je vinen a co dělat?

Ivo Pospíšil

NAD MATERIÁLY SJEZDU SLAVISTŮ, KTERÝ SE NEKONAL

Ve dnech 18.–25. 9. 1939 se měl v Bělehradě konat třetí mezinárodní sjezd slavistů. Nekonal se v důsledku známých válečných událostí: 1. září 1939 přepadlo nacistické Německo Polsko a začala druhá světová válka. Nicméně sjezdové materiály byly uspořádány, připraveny a zůstaly v tomto stavu až do roku 2008, neboť v tom roce vyšly poprvé tiskem jako objemný svazek v redakci profesora Bogoljuba Stankoviče péčí Slavistické společnosti Srbska v Bělehradě (úhrnem 785 stran, věnováno prvním předsedovi Slavistické společnosti Srbska Aleksandrovi Beličovi). Kongres, který se měl odehrát pod

záštitou následníka trůnu Pavla za účasti předsedy vlády a předsedy Skupštiny (parlamentu) a příslušných ministrů a rektorů univerzit v Bělehradě, Záhřebu a Lublani (jazykem oficiálního pozvání byla kromě srbštiny francouzština jako jazyk mezinárodní slavistiky), měl mít sekci lingvistickou, dějiny literatury, výuku slavistiky, balkanistickou a fonologickou. Již na tom je vidět převažující vědecký zájem, nezbytí místa didaktiky (zájem ministerstev osvěty) a novost a módnost fonologie. V každé sekci byly zveřejněny základní problémy (otázky) a odpovědi některých badatelů. Například v lingvistické sekci